

Podoabe din colecția Muzeului Etnografic Reghin

Florin BOGDAN
Simona-Loredana BOGDAN

Încă din cele mai vechi timpuri îmbrăcămintea, fie că avem în vedere bărbații sau femeile, a fost asortată cu diferite tipuri de accesorii vestimentare. Descoperirile arheologice atestă acest fapt încă din perioada antichității și pe actualul teritoriu al județului Mureș; ne putem raporta la descoperiri cum sunt fibula de la Suseni¹, probabil cea mai importantă descoperire de acest gen pentru zona mureșeană, dar și la diferite tipuri de inele sau cercei.

Costumul popular mureșean, cu formele și influențele sale variate prezintă, la rândul său, și câteva accesorii, care cu ușurință pot fi și ele trecute în categoria pieselor componente ale portului. Astfel vom întâlni podoabe femeiești (măgelele, bertița, salba, zgarda), dar și podoabe caracteristice costumului bărbătesc (prâsnele, inele cu disc, șerpăre sau chimire, baltage, zurgălăi, etc.)².

Colecțiile Muzeul Etnografic din Reghin găzduiesc mai multe tipuri de astfel de podoabe: din cele femeiești amintim măgelele, salbele și zgarda, iar din cele bărbătești demne de amintit sunt prâsnelele și inelele cu disc sau inele de mire.

Categoria podoabelor femeiești oferă o gamă variată de tipuri de șiraguri de măgele³, două salbe de bani⁴, precum și o zgardă⁵.

Dintre șiragurile de măgele nu vom insista decât asupra celor șase șiraguri de măgele venețiene, a căror proveniență geografică poate fi stabilită în arealul văii Mureșului superior. Avem de-a face cu un șirag de măgele venețiene care provine de la Izvorul Mureșului (jud. Harghita), unul de la Săcalu de Pădure (jud. Mureș) și alte patru șiraguri care provin din colecția lui Iustin Handrea din Maioresți (jud. Mureș). Fiecare șirag este compus dintr-un număr de 40 până la 88 de măgele din sticlă, de formă sferică sau cilindrică, înșirate pe sfoară (ață). Măgelele sunt ornamentate cu motive decorative geometrice (linii și cercuri), dar și cu motive florale redată în frumoase nuanțe de alb, negru, albastru, verde, galben, roșu sau auriu. Din punctul de vedere al vechimii, aceste piese datează de la sfârșitul secolului al XVIII-lea. De altfel există mențiuni documentare ale importului acestui tip de produse în Transilvania încă din secolul al XVI-lea.

Cele două salbe cu bani, amintite în rândurile de mai sus, au ca proveniență geografică aceeași zonă a văii Mureșului superior, ambele fiind achiziționate în anul 1970 din localitatea Idicel-Pădure (jud. Mureș). Prima piesă⁶ de acest tip este compusă dintr-un șnur pe care sunt înșirate 20 de monede din argint emise între anii 1765-1946. Fiecare monedă are lipit câte un inel prin care este trecut șnurul. Monedele sunt următoarele: 20 creițari (1765), 20 creițari (1781), 10 creițari (1846), 1 coroană (1893) - 5 bucăți, 1 coroană (1901), 1 coroană (1915) - 2 bucăți, 1 coroană (1916) - 2 bucăți, 500 lei (1944) - 3 bucăți, 25.000 lei (1946), 100.000 lei (1946) - 3 bucăți. Cea de-a doua salbă⁷ este compusă dintr-un șnur pe care sunt înșirate 15 monede din argint, cupru, nichel sau zinc, emise în perioada 1786-1938. Monedele sunt următoarele: de nichel - 10 filler 1894, 10 filler 1895 (2 bucăți); cupru-nichel - 2 lei 1924 (2 bucăți), 20 filler 1938; cupru-nichel-zinc - 10 filler 1915; argint - 20 creițari 1786, 1 coroană 1893, 10 filler 1893, 10 filler 1895, 1 coroană 1915 (2 bucăți), 1 coroană 1916, 1 pengő 1927. Este lesne de înțeles că monedele sunt de proveniență imperială (austriacă și mai apoi austro-ungară), maghiară, iar după 1918 întâlnim și monede emise de Regatul României.

Tot în categoria podoabelor femeiești intră și zgarda cu bani, prezentă într-un singur exemplar în colecțiile reghinene⁸. Podoaba, piesă anexă a costumului popular femeiesc din zona văii Gurghiului, este compusă dintr-o

¹ Valeriu Lazăr, *Repertoriul arheologic al județului Mureș*, Târgu-Mureș, 1995, p.247.

² Despre podoabele caracteristice spațiului mureșean mai multe informații la Maria Borzan, Roxana Maria Man, *Costumul popular românesc mureșean*, Târgu-Mureș, 2012, p. 55-58.

³ Inv. nr. 1269, 1270, 1271, 1272, 1274, 2012, 4068, 4069, 4070, 4071, 4869, 4870, 6033, 6034, 6035, 6036, 6345.

⁴ Inv. nr. 3098, 3099.

⁵ Inv. nr. 2273.

⁶ Inv. nr. 3098.

⁷ Inv. nr. 3099.

⁸ Inv. nr. 2273.

bucată de barșon negru, de formă circulară în partea inferioară, pe care sunt cusute 41 de monede de 100 de lei emise în anii 1943-1944, realizate din fier și nichel. Piesa se prezintă într-o stare de conservare bună.

Podoabele bărbățești aflate în colecțiile muzeului reghinean sunt mult mai reduse din punct de vedere categorial: avem de-a face cu un număr de 14 inele cu placă⁹, un număr de 9 șiraguri de prâsnele pentru șerpar¹⁰, dar și 2 prâsnele inventariate separat¹¹.

Primul care a sesizat frumusețea acestor piese de podoabă bărbățești din zona văii Mureșului superior a fost Aurel Filimon, care a adunat în colecțiile Muzeului Județean Mureș un număr de aproximativ 400 astfel de piese¹².

Cele 14 inele cu placă sau inele "de mire" provin din zona văii Mureșului superior, făcând parte din colecția lui Iustin Handrea din Maiorești, preluată parțial de către Muzeul Etnografic Reghin. Din punct de vedere morfologic acestea se prezintă sub forma unor piese compuse dintr-o verigă și montură în formă de disc, ambele confecționate din aramă. Pe întreaga suprafață a discului sunt dispuse, pe mai multe registre, diferite motive decorative. Motivele decorative întâlnite sunt cele de tip geometric - cercuri, puncte, linii - și cele astrale, respectiv rozeta solară. Pe verigă decorul este prezent uneori, fiind realizat din linii și cercuri dispuse alternativ. Din punct de vedere cromatic prezintă culoarea arămie.

Prâsnelele pentru șerpar, podoabe bărbățești, se prezintă sub forma unor discuri prevăzute cu câte 4 orificii pentru a putea fi înșirate pe fâșii de piele. Motivele decorative sunt realizate prin ștanțare, fiind utilizate motive geometrice (cercuri, puncte, pătrat), pomul vieții. Din punct de vedere cromatic prezintă culoarea arămie. Șiragurile sunt compuse din diferite numere de prâsnele, existând de altfel și alte două prâsnele inventariate individual.

Atât inelele, cât și șiragurile de prâsnele sunt databile în cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea, fiind produsele unor ateliere locale.

Materialul de față are ca scop prezentarea succintă a pieselor de podoabă aflate în colecțiile Muzeului Etnografic Reghin, urmând ca într-un material viitor, cel mai probabil un catalog, acestea să fie prezentate individual.

Din punct de vedere categorial podoabele se încadrează în tipul folosit în zona văii Mureșului superior sau a văii Gurghiului, fiind posibile analogii cu alte piese aflate în colecțiile Muzeului Județean Mureș sau chiar a Muzeului Țăranului Român din București.

Bibliografie

Borzan, Maria, Man, Roxana Maria, *Costumul popular românesc mureșean*, Târgu Mureș, 2012.

Diaconescu, Aurelia, *Valori de patrimoniu din Valea Mureșului superior în muzeul etnografic Târgu-Mureș*, în *Marisia* fascicola *Etnografie – Artă populară – Artă*, XXVI, Târgu-Mureș, 2000, p. 53-62.

Lazăr, Valeriu, *Repertoriul arheologic al județului Mureș*, Târgu-Mureș, 1995.

Jewels from the collection of Reghin Ethnographical museum

(Abstract)

The folk costume from Mureș area, together with its forms and influences, presents in its turn, also several accessories that can be similarly included within this category of component pieces of the folk costume. Thus, we encounter women's jewels (beads, necklace, throat band) and even ornaments characteristic to man's costume (disc rings, belts, hatchets, little bells, etc.).

Collections of the Ethnographical Museum from Reghin house more types of such jewels: out of women's jewels we remember beads, necklaces and throat bands and man's ornaments worth remembering are disc rings or groom rings.

From the point of view of category these fall within the type of jewels used in the area of the Upper Mureș Valley or Gurghiu Valley.

⁹ Inv. nr. 4072, 4073, 4074, 4075, 4076, 4077, 4078, 4079, 4080, 4081, 4082, 4083, 4084, 4085.

¹⁰ Inv. nr. 2103, 3096, 3097, 4062, 4063, 4064, 4065, 4066, 4067.

¹¹ Inv. nr. 2274, 2275.

¹² Aurelia Diaconescu, „Valori de patrimoniu din Valea Mureșului superior în muzeul etnografic Târgu-Mureș”, în *Marisia* fascicola *Etnografie – Artă populară – Artă*, XXVI, Târgu-Mureș, 2000, p. 57.

Imag. 1. Zgardă cu bani

Imag. 2. Salbă cu bani

Imag. 3. Mărgele

Imag. 4. Șirag de prâsnele

Imag. 5. Inel cu placă